

Доля Людмила Миколаївна,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
начальник відділу ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-8491-0535,
Колесник Вікторія Анатоліївна,
науковий співробітник
ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-1860-7866

РИЗИК ЯК ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

У статті проаналізовано загальнотеоретичний підхід до сутності ризику. Проаналізовано походження таких понять, як “ризик”, “ідентифікація”, “оцінка ризиків”, “небезпека”. Обґрунтовано необхідність дослідження сутності ризиків, оскільки на сьогодні не існує уніфікованого визначення поняття “ризик”, у результаті чого наявні різні його похідні залежно від сфери застосування і стадій аналізу цього явища.

Запропоновано своє визначення поняття “ризик у сфері громадської безпеки та цивільного захисту”.

Ключові слова: *ризик, виявлення, розпізнання, оцінка, ідентифікація ризиків, небезпека, мінімізація негативних наслідків.*

Сьогодні у центрі уваги більшості цивілізованих країн світу знаходяться проблеми безпеки. Причиною цього стало саме глобальне середовище безпеки, яке містить у собі велику кількість загроз і викликів найрізноманітнішого характеру. Україна не є винятком. Зміни, що відбуваються у сфері соціально-політичних, економічних, демографічних та інших відносин у нашій державі, а також збройний конфлікт на Сході України певною мірою породжують нові види протиріч, суспільні конфлікти, зростання антисоціальних проявів тощо, наслідки яких так само сприяють появі різних небезпек і загроз для людини, держави та суспільства. І в цьому аспекті на сьогодні створення безпечного середовища для українського суспільства, важливою складовою якого є встановлення режиму громадської безпеки та порядку, стають стратегічним завданням для держави. Адже через недостатній рівень ефективності превентивних заходів із протидії злочинності, розкриття та розслідування, недопущення вчинення кримінальних та адміністративних правопорушень, системи реагування на правопорушення, надзвичайні ситуації та небезпечні події у особи з'являється відсутність відчуття безпеки, упевненості в отриманні відповідної допомоги та захисту, зневіра у спроможності держави не допустити порушення їх прав і свобод.

© Dolia Liudmyla, Kolesnyk Victoriia, 2020

Як наслідок, нині важливого значення для забезпечення внутрішньої безпеки держави набуло попередження і мінімізація негативних наслідків від загроз і викликів, а також управління ризиками.

Темі управління ризиками було присвячено велику кількість статей, книг, стандартів, у яких висвітлюється масштаб та природа ризиків. Ці питання досліджувались у наукових працях О. Ареф'євої, Б. Андрушків, В. Базилевича, О. Барановського, Л. Бевере, І. Бланка, Т. Васильціва, В. Вітлінського, В. Геєць, В. Глущенко, О. Груніна, Л. Донця, В. Гранатурова, Д. Зеркалова, С. Ілляшенка, В. Черкасова, Г. Чернової, М. Хохлова та інших. Їх праці присвячені дослідженню сутності ризику, визначенню факторів і причин його виникнення, управління та оцінки окремих видів ризиків. Але залежно від сфери діяльності роботи вчених різняться. Саме тому розроблено безліч методів та інструментів, які допомагають управляти ризиками в конкретних сферах. Деякі з них побудовані на складних математичних моделях.

Водночас, незважаючи на те, що ризик є обов'язковим елементом діяльності правоохоронних органів (при цьому загальні ознаки ризику і його компонентний склад є подібними для всіх правоохоронних органів, що пов'язано з їх діяльністю – протидією злочинності та правопорушенням, захистом життя, здоров'я і конституційних прав та інтересів громадян України) у вітчизняній юридичній науці поняття ризику висвітлено недостатньо. Ще в радянський період проблематиці ризику в праві приділили увагу М. Гринберг та В. Ойзенхінт. Серед українських науковців питаннями ризику в юридичному аспекті займалися І. Братков, М. Ковалів, В. Ліпкан, Є. Олейников, О. Соснін, В. Столбовий, П. Пригунов, В. Шамрай та ін.

Одним із основних елементів класичної моделі управління ризиками, яка не змінюється, і яка є обов'язковою умовою успішного управління ризиками і однаково застосовується в усіх сферах, є офіційні визначення терміна “ризик” і пов'язаних із ним похідних термінів, взаємозв'язок між цими термінами і наявні класифікації ризику.

У цій статті ми будемо досліджувати сутність ризику. Якщо звернутися до визначення поняття “ризик”, то мовознавці вказують на різне його походження. Припускається, що термін “ризик” походить від грецьких слів *ridsikon*, *ridsa* та має значення “круча”, “скеля”. Вольф-Рудігер Гейльман вказує на латинське походження терміна “*resesum*”, що означає “небезпека”, “скала”, Гейне Браун – на арабське [1, с. 135–160]. Південноамериканські народи апелювали до цього терміна, маючи на увазі підвищену небезпеку на морі [2, с. 88]. У тлумачному словнику російської мови В. Даля, зміст слова “ризикувати” пояснюється як: “діяти на удачу, йти на непевну справу, наважитися, йти навмання, робити щось без вірного розрахунку, наражатися на випадковість” [3]. У словнику С. Ожегова “ризик” визначається як “можливість небезпеки” або як “дія наугад в надії на щасливий результат” [4, с. 609]. Отже, не дивлячись на деякі розбіжності думок учених щодо походження терміна “ризик”, найчастіше його пов'язують із усвідомленням можливості небезпеки в різних сферах соціально-економічної діяльності та буття.

В українській мові слово “ризик” також пов'язують із усвідомленою можливістю небезпеки. Так, у Великому тлумачному словнику сучасної української

мови вказано, що “ризик – це усвідомлена можливість небезпеки. Сміливий ініціативний вчинок, дія зі сподіванням успіху, позитивного результату” [5].

Слід зазначити, що офіційне формулювання поняття ризику є вкрай важливим. Воно дозволяє організаціям, органам, установам посилаючись і застосовувати узгоджені визначення та вибудовувати єдине розуміння термінології. При тому, що єдине розуміння ризику відіграє важливу роль, у слова “ризик” є безліч різних значень. У міжнародному стандарті ISO 31000:2009: ризик – це наслідок встановлення та досягнення організаційних завдань за невизначеності довколишнього середовища. Звідси невизначеність породжується зовнішніми та внутрішніми факторами, які неможливо повністю контролювати, однак які можуть негативно вплинути на виконання завдання чи відтермінувати його. Зазначені фактори та їх вплив може також сприяти завчасному й успішному досягненню мети [6]. Отже, акцентується увага впливу невизначеності на опрацювання завдання. Тобто наголошується на зміщенні від імовірності події (щось може статися) до ймовірності наслідку, особливості його впливу на виконання окреслених завдань.

Законодавство України має наступні значення терміна “ризик”: можливість виникнення шкідливого впливу на здоров’я людини та ступінь цього впливу, що походить із небезпечного (небезпечних) фактора (факторів) [7]; можливість виникнення та вірогідні масштаби наслідків від негативного впливу об’єктів санітарних заходів упродовж певного періоду часу [8]; ступінь імовірності певної негативної події, яка може відбутися в певний час або за певних обставин [9]; дії, не передбачені правилами, якими слід керуватися у визначеній несприятливій ситуації, усвідомлено розпочаті з метою запобігання або зменшення шкоди людям, яка може бути заподіяна їм, якщо в умовах конкретної небезпеки немає можливості діяти відповідно до встановлених правил [10]; математично виражене очікування негативних наслідків від діяльності, що проваджується [11]; можливість настання події, дії або бездіяльності, які можуть впливати [12].

У міжнародних документах термін “ризик” тлумачиться як: імовірність специфічного впливу, що виникає упродовж певного періоду або за певних обставин [13]; будь-яка обставина чи подія, яку можна розумно виявити, що має потенційний негативний вплив на безпеку [14]; імовірність і наслідки настання події [15]; вплив невизначеності на цілі [16].

Відповідно до Національного стандарту України ДСТУ ISO Guide 73:2013 “Керування ризиком. Словник термінів” (далі – ДСТУ ISO Guide 73:2013), ризик – це невизначеність щодо досягнення цілей. Результатом дій може бути як негативне, так і позитивне відхилення від очікуваного. Ризик часто характеризується, посилаючись на потенційні події та наслідки чи їх комбінацію [17].

У Хороській рамочній програмі дій на 2005–2015 роки надано визначення терміна “небезпека” як потенційно згубного фізичного явища, події або діяльності людини, які можуть призводити до загибелі людей або нанесення їм тілесних ушкоджень, заподіяння шкоди майну, порушення функціонування соціальних і економічних систем або погіршення стану довкілля. Небезпеки можуть включати приховані умови, що несуть у собі майбутні загрози, і можуть обумовлюватися різними причинами: природними (геологічними, гідрометеорологічними і

біологічними тощо) або викликаними процесами життєдіяльності людини (погіршення стану довкілля і техногенні небезпеки) [18].

З огляду на зазначене, спробуємо запропонувати власне визначення ризику у сфері громадської безпеки та цивільного захисту, яке може бути використано при створенні інтегрованої системи управління ризиками у зазначеній сфері. А саме: ризик у сфері громадської безпеки та цивільного захисту – це ймовірність події, що створює небезпеку настання негативних наслідків для життєво важливих інтересів особи, суспільства, держави, та вірогідність втрат від настання такої події.

Ми живемо у час стрімких змін, перетворень, трансформацій, коли стає звичним існування різноманітних, різномасштабних ризиків, тому уникнути ризику неможливо, але є ймовірність ужиття заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків від ризиків, тобто на зменшення розмірів можливого збитку, настання несприятливих подій, наслідків. Такі заходи дають змогу здійснювати контроль за ризиками, що є однією із основних функцій системи управління ризиками. Вміле управління ризиками можливе завдяки своєчасному виявленню, розпізнанню, оцінці, ідентифікації ризику.

Виявлення ризику – це прояв таких факторів, що призводять до змін у звичному. Наприклад, у екосистемах: аномальне підвищення/зниження температури повітря; сильний дощ у поєднанні з вітром; окремі локальні зливи, коли через утворення надлишкового місцевого поверхневого стоку не виключені підтоплення низинних територій та окремих об'єктів (особливо при незадовільній роботі систем водовідведення); надзвичайна та висока пожежна небезпека є одним із можливих чинників виникнення лісових або степових пожеж тощо. При виявленні збою/змін у звичних умовах/діяльності ризик слід ідентифікувати, розпізнати. На цьому шляху може стати перешкодою відсутність, недостатність, несвоєчасність інформації. Тому інформація аналізується з погляду встановлення контексту ризику. Здебільшого варто звертати увагу на потенційні ризики, які можуть у майбутньому бути реальними. Унаслідок цього головним чинником при виявленні ризику є оперативне надходження інформації із перевірених, у певних випадках, захищених джерел, також вона має бути своєчасною, корисною – представляти інтерес, новизну для вирішення практичних завдань.

Термін “ідентифікація” також має неоднозначне тлумачення: це ототожнення, прирівнювання, уподібнення, розпізнавання іншої системи або об'єкта за наперед завданими критеріями [19]; заходи, що вживаються для встановлення та отримання ідентифікаційних даних [20]. Процес ідентифікації ризику – виявлення, усвідомлення та описування ризиків. Ідентифікацію ризику можна проводити за хронологічними даними, результатами теоретичного аналізу, на підставі думки експертів та інших компетентних осіб, а також урахуваючи потреби зацікавленої сторони [17]. Відповідно до ДСТУ ISO Guide 73:2013 та згідно з мовними традиціями науково-технічної української мови і вимогами ДСТУ 3966:2000 “Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять”, ідентифікація являє собою процес виявлення, дослідження та описування (дескриптування) ризиків. Ідентифікація ризиків передбачає виявлення джерел ризику, досліджування подій, їх причин і можливих наслідків... Етап ідентифікації ризиків

викликає серед науковців дискусію з приводу його змісту. Одні автори розглядають ідентифікацію ризиків у контексті таких етапів управління, як аналіз та оцінка ризиків, натомість інші ототожнюють ідентифікацію з виявленням ризиків. Проте обидві думки мають раціональне обґрунтування та за своєю суттю є правильними [21].

За результатами ідентифікації, постійного моніторингу інформації (спостережені за джерелами, явищами і процесами, що відбуваються, змінами в часі та у характерних ознаках, впливі одного ризику на інший тощо) можливо визначитися із методом оцінки ризику. Наприклад, національним стандартом України ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 (ІЕС/ISO 31010:2009, IDT) “Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику” (далі – ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013) [18] охоплено певні методи оцінки ризику, які описано за наступною схемою: загальний огляд; застосування; вхідні дані; процес; вихідні дані; переваги та обмеженості. Ці методи мають переваги та недоліки, тому під час вибору слід враховувати індивідуальність (залежить від конкретної ситуації, складових, минулого досвіду тощо).

Знову повернемося до визначень, закріплених ДСТУ ISO Guide 73:2013, оцінювання ризику – порівнювання результатів аналізу ризику з критеріями ризику, щоб визначити, чи є ризик і/або його величина прийнятними чи допустимими. Оцінювання ризику сприяє прийняттю рішень щодо оброблення ризику [17]. Ризики є індивідуальними, з огляду на це, універсального шаблону оцінки ризиків не існує.

Водночас лише своєчасна, кваліфікована ідентифікація та оцінка ризику дає змогу вчасно зорієнтуватися, ужити необхідних заходів реагування. Ризики певною мірою та за певних обставин мають статус “небезпеки”. Через те є необхідність при оцінці ризику враховувати: особливості місцевості, пори року, коли притаманний той чи інший ризик (специфічний ризик, який виникає у сприятливих йому умовах, середовищі) тощо. Тобто конкретній місцевості притаманні певні ризики, які не виникають у кожному іншому середовищі, умовах. Наприклад, паводки відсутні у степах, при високій чи низькій температурі повітря. Тому слід оцінювати ризики за принципом унікальності, відмінності. Наприклад, пожежі в екосистемах та на підприємствах – це різні пожежі. Навіть є різниця в якій саме екосистемі або на якому конкретному підприємстві, якої пори року, час доби, при яких обставини виникла пожежа тощо.

Правильно вибрана методика оцінки ризику обґрунтовує вжиті заходи, що приводять до зменшення ступеню ризику, до мінімально можливого рівня та дає можливість управляти ризиками. Система, призначена для управління ризиками, має створюватися/формуватися за принципом індивідуальності, інноваційності, удосконалення минулого досвіду. Лише тоді така система дає позитивні результати.

Слід наголосити, що ідентифікація ризику має починатися на стадії передбачення, і це призводить до мінімізації ступеню ризику та ефективного управління ним. Якщо завчасно не усунути або хоча б не пом'якшити ризики, тобто не прорахувати їх, у майбутньому можна просто не встигнути усунути їх небезпечні прояви [22]. Тому управління ризиками, так само, як і вироблення політики безпеки, на даний час є надзвичайно важливим. Адже управління ризиками надає можливість виробити ефективні заходи щодо мінімізації негативних наслідків від ризиків, особливо в умовах невизначеності та обмеженості ресурсів.

© Dolia Liudmyla, Kolesnyk Victoriia, 2020

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Никлас Луман Н. Поняття ризика. THESIS, 1994, вып.5. URL: https://igiti.hse.ru/data/423/313/1234/5_2_2Luhm.pdf (дата звернення: 24.03.2020).
2. Пікус Р.В. Оцінка підприємницького ризику: підручник. Фінанси України. 2004. № 5. С. 88–93.
3. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. URL: <http://slovardalja.net/word.php?wordid=36689> (дата звернення: 23.05.2019).
4. Толковый словарь Ожегова. URL: <https://gufo.me/search?term=%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BA> (дата звернення: 13.03.2020).
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. редактор В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002. 1440 с.
6. Шатрава С.О. Адміністративно-правові засади запобігання корупції в органах національної поліції: дис. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2580> (дата звернення: 12.03.2020).
7. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 31.03.2020).
8. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12> (дата звернення: 02.03.2020).
9. Про об’єкти підвищеної небезпеки: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14> (дата звернення: 30.03.2020).
10. Про затвердження Положення про класифікацію, порядок розслідування та обліку аварійних морських подій із суднами: наказ Міністерства транспорту та зв’язку України від 29.05.2006 № 516. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-06> (дата звернення: 01.03.2020).
11. Про затвердження Вимог до оцінки безпеки атомних станцій: наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 22.09.2010 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0964-10> (дата звернення: 30.03.2020).
12. Про заходи для високого спільного рівня безпеки мережевих та інформаційних систем на території Союзу: директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2012/18/ЄС від 04.07.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011-12 (дата звернення: 04.03.2020).
13. Про контроль загроз виникнення значних аварій, пов’язаних із використанням небезпечних речовин, та про внесення змін і подальше скасування Директиви Ради 96/82/ЄС: директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/1148 від 06.07.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-16 (дата звернення: 28.03.2020).
14. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 09 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13/ed20131009#n74 (дата звернення: 01.03.2020).
15. Менеджмент ризика – Руководство: Международный стандарт ISO 31000:2018(E). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-16 (дата звернення: 01.03.2020).
16. Керування ризиком. Словник термінів: Національний стандарт України. ДСТУ ISO Guide 73:2013 (ISO Guide 73:2009, IDT). Київ: ДП “Укр НДНЦ”. 2014. 14 с.
17. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику: Національний стандарт України. Стандарт IEC/ISO 31010:2009. URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/dstu%2031010.pdf> (дата звернення: 01.03.2020).
18. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 16.04.2020).
19. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/ed20191206#n42> (дата звернення: 15.03.2020).
20. Великанова М.М. Виявлення та ідентифікація як стадії управління ризиком. Часопис Київського університету права. 2017. № 3. С. 24–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2017_3_6 (дата звернення: 11.03.2020).

22. *Ткачук Г.О.* Ідентифікація економічних ризиків в обліково-аналітичній системі підприємства. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=echnp_2015_7_4_13 (дата звернення: 24.03.2020).

REFERENCES

1. *Nyklas Luman N.* (1994). Poniatiia riska. "The concepts of risk". THESIS, 1994, issue 5. URL: https://igiti.hse.ru/data/423/313/1234/5_2_2Luhm.pdf (date of application: 24.03.2020) [in Russian].
2. *Pikus R.V.* (2004). Entrepreneurial risk assessment: textbook. Finance of Ukraine. No. 5, P. 88–93 [in Ukrainian].
3. *Dal V.I.* Tolkovy slovar zhivoho velikoruskogo yazyka. "Explanatory Dictionary of the Living Great Russian Language". URL: <http://slovardalja.net/word.php?wordid=36689> (date of application: 23.05.2019) [in Russian].
4. Tolkovy slovar Ozhehova. "Explanatory dictionary Ozhehova". URL: <https://gufo.me/search?term=%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BA> (date of application: 13.04.2020) [in Russian].
5. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchsnoi ukrainskoi movy. "The Great Interpretive Dictionary of Modern Ukrainian". Ed. V.T. Busel. K.; Irpin: Perun, 2002. 1440 p. [in Ukrainian].
6. *Shatrava S.O.* Administratyvno-pravovi zasady zapobihannia koruptsii v orhanakh natsionalnoi politzii. "Administrative and legal framework for preventing corruption in national police bodies: dissertation". URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2580> (date of application: 12.03.2020) [in Ukrainian].
7. Pro osnovni pryntsyipy ta vymohy do bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv: Zakon Ukrainy. "About the basic principles and requirements for food safety and quality: Law of Ukraine". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80> (date of application: 31.03.2020) [in Ukrainian].
8. Pro zabezpechennia sanitarnoho ta epidemichnoho blahopoluchchia naseleennia: Zakon Ukrainy. "On ensuring the sanitary and epidemiological well-being of the population: Law of Ukraine". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12> (date of application: 02.03.2020) [in Ukrainian].
9. Pro obiekty pidvyshchenoi nebezpeky: Zakon Ukrainy. "About high risk objects: Law of Ukraine". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14> (date of application: 30.03.2020) [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro klasyfikatsiiu, poriadok rozsliduvannia ta obliku avariinykh morskykh podii iz sudnamy "On approval of the Regulation on the classification, procedure of investigation and accounting of marine casualties with ships: order of the Ministry of Transport and Communications of Ukraine from 29.05.2006 No. 516". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-06> (date of application: 01.03.2020) [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Vymoh do otsinky bezpeky atomnykh stantsii. "On Approval of Requirements for the Assessment of the Safety of Nuclear Power Plants: order of the State Committee for Nuclear Regulation of Ukraine from 22.09.2010 No. 124". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0964-10> (date of application: 30.03.2020) [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Metodyky vyivlennia ryzykiv zdiysnennia derzhavno-pryvatnoho partnerstva, yikh otsinky ta vyznachennia formy upravlinnia nymy. "On approval of the Methodology for identifying risks of public-private partnership implementation, their evaluation and determining the form of management of them: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 16.11.2011 № 232". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-%D0%BF> (date of application: 03.03.2020) [in Ukraine].
13. Pro kontrol zahroz vynyknennia znachnykh avarii, poviazanykh iz vykorystanniam nebezpechnykh rehovyn, ta pro vnesennia zmin i podalshe skasuvannia Dyrektyvy Rady 96/82/YES "On the control of threats of major accidents involving the use of dangerous substances and on the amendment and further repeal of Council Directive 96/82 / EU: Directive of the European Parliament and of the Council (EU) 2012/18/EU from 04.07.2012". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011-12 (date of application: 04.03.2020) [in Ukrainian].
14. Pro zakhody dlia vysokoho spilnogo rivnia bezpeky merezhevykh ta informatsiinykh system na terytorii Soiuzu. "On measures for a high common level of security for network and information systems in the Union: Directive of the European Parliament and of the Council (EU) 2016/1148 from 06.07.2016". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-16 (date of application: 28.03.2020) [in Ukrainian].

15. Rehlament Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (YES) № 952/2013 vid 09 zhovtnia 2013 roku pro vstanovlennia Mytnoho kodeksu Soiuzu. “Regulation (EC) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 establishing the Customs Code of the Union”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13/ed20131009#n74 (date of application: 01.03.2020) [in Ukrainian].

16. Menedzhment ryska – Rukovodstvo. “Risk Management – Guidance: International Standard ISO 31000:2018(E)”. URL: [ISO_31000_2018\(rus\).18-03-18%20-%20для%20людей.pdf](https://www.iso.org/standard/62271.html) (date of application: 01.03.2020) [in Russian].

17. Keruvannia ryzykom. Slovnyk terminiv: Natsionalnyi standart Ukrainy. “Risk management. Glossary: National Standard of Ukraine (2014)”. ДСТУ ISO Guide 73:2013 (ISO Guide 73:2009, IDT). К. 14 p. [in Ukrainian].

18. Keruvannia ryzykom. Metody zahalnoho otsiniuvannia ryzyku: Natsionalnyi standart Ukrainy. “Risk management. General risk assessment methods: National standard of Ukraine”. IEC/ISO 31010: 2009 standard. URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/dstu%2031010.pdf> (date of application: 01.03.2020) [in Ukrainian].

19. Vikipediia. “Wikipedia”. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (date of application: 16.03.2020) [in Ukrainian].

20. Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsyudzhennia zbroi masovoho znyshchennia: Zakon Ukrainy. “On the prevention and counteraction to the legalization (laundering) of proceeds of crime, the financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction: Law of Ukraine”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/ed20191206#n42> (date of application: 15.03.2020) [in Ukrainian].

21. Velykanova M.M. (2017). Vyiavlennia ta identyfikatsiia yak stadii upravlinnia ryzykom. “Identification and identification as a stage of risk management”. Journal of the Kyiv University of Law. № 3. 24–27 p. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2017_3_6 (date of application: 11.03.2020) [in Ukrainian].

22. Tkachuk G.O. Identyfikatsiia ekonomichnykh ryzykiv v oblikovo-analitychnii systemi pidpriemstva. “Identification of economic risks in the accounting and analytical system of the enterprise”. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=L INK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=echp_2015_7_4_13 (date of application: 24.03.2020) [in Ukrainian].

UDC: 340.13

Dolia Liudmyla,

Candidate of Juridical Sciences, Senior Research Associate,

Head of the Research Department,

State Research Institute MIA Ukraine,

Kyiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0001-8491-0535

Kolesnyk Victoriia,

Researcher, State Research Institute MIA Ukraine,

Kyiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0003-1860-7866

**RISK AS A LEGAL CATEGORY IN THE FIELD
OF PUBLIC SAFETY AND CIVIL PROTECTION**

The article analyzes the general theoretical approach to the essence of risk. The analysis of the history of the origin of the concepts “risk”, “identification”, “risk

© Dolia Liudmyla, Kolesnyk Victoriia, 2020

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2020.2\(48\).5](https://doi.org/10.36486/np.2020.2(48).5)

Issue 2(48) 2020

<http://naukaipravoohorona.com/>

assessment”, “danger” is carried out. The need to study the nature of risks is justified, because today there is no unified definition of “risk”, as a result of which there are different derivatives depending on the scope (jurisprudence, economics, medicine, psychology, construction, labor protection, etc.) and stages of analysis. phenomena. However, it is most often associated with awareness of the possibility of danger in various spheres of socio-economic activity and life. The importance of the official formulation of the concept of risk is pointed out. In particular, the unification and standardization of concepts and definitions in the field of risk management, as well as the development of a single concept for the creation of risk management systems implemented in the standards ISO 31010: 2009 “Risk Management. General risk assessment methods”, ISO 73: 2009 “Risk management. Dictionary of terms”. In Ukrainian legislation, the term “risk” is defined in the laws of Ukraine: “On the basic principles and requirements for food safety and quality”; “On ensuring the sanitary and epidemic well-being of the population”; “On high-risk objects”; Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 16.11.2011 № 232 “On approval of the Methodology for identifying risks of public-private partnership, their assessment and determination of the form of their management”; orders of the Ministry of Transport and Communications of Ukraine dated 29.05.2006 № 516 “On approval of the Regulations on classification, procedure for investigation and accounting of maritime accidents with vessels”; State Committee for Nuclear Regulation of Ukraine dated 22.09.2010 № 124 “On approval of the Requirements for safety assessment of nuclear power plants”; national standard of Ukraine DSTU IEC / ISO 31010: 2013 (IEC / ISO 31010: 2009, IDT) “Risk management. Methods of general risk assessment”, etc. The definition of “risk in the field of public safety and civil protection” is proposed as the probability of an event that creates a risk of negative consequences for the vital interests of the individual, society, state, and the probability of loss.

Keywords: risks, detection, recognition, assessment, risk identification, danger, minimizing the negative effects.

Отримано 11.06.2020